

Kopja Informali ta' Sentenza

MALTA

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
GEOFFREY VALENZIA**

Seduta tas-27 ta' Gunju, 2003

Citazzjoni Numru. 884/1999/1

Raymond Pace u martu Jane

Vs

**Antoine Bartolo u b'digriet tas-7 ta' Lulju, 1999
gie kjamat in kawza Duncan Cutajar**

Il-Qorti.

Preliminari

Rat l-att **tac-citazzjoni** li permezz taghha gie premiss illi fl-10 ta' Marzu 1999 waqt li z-ziemel tal-istanti, ziemel tattrott jismu BAMA KO GEDE, kien jinsa q matul Triq Dun Karm sive B'Kara By Pass, B'Kara, hu safa milqut mill-car Renault nru. GAA 849 u miet fil-pront.

Kopja Informali ta' Sentenza

Premess illi l-incident gara minhabba imprudenza, negligenza, imperizja u inosservanza tar-regolamenti da parti tal-konvenut.

Premess illi rizultat tal-incident l-istanti sofrew danni ammontanti ghal erbat elef u tmienja u hamsin lira (Lm4,058).

Premess illi l-konvenut imsejjah biex jaghmel tajjeb ghad-danni qed iwahhal f'haddiehor.

Ghaldaqstant l-atturi talbu lil din il-Qorti, prevja kull dikjarazzjoni necessarja u opportuna:

1. Tiddikjarah responsabbli ghall-incident imsemmi u ghad-danni kollha li b'rizultat tal-istess sofrew l-istanti
2. Tillikwida d-danni fl-ammont ta' Lm4,058 kif imfisser jew somma verjuri occorrendo bl-opra ta' periti nominandi
3. Tikkundannah ihallas lill-istanti l-ammont dikjarat bhala dovut in linea ta' danni kif imsemmi.

Bl-ispejjez komprizi Lm23 ta' konsulti, dawk tal-ittra ufficjali tal-25 ta' Marzu, 1999 u dawk tal-ittra ufficjali tal-lum lill-assikuraturi tal-konvenut ai termini tal-Kap 104 u bl-imghax minnu notifika ta' dana l-att ta' citazzjoni kontra l-konvenut.

Rat id-dikjarazzjoni ta' l-atturi a fol. 3 tal-process;

Rat **in-nota ta' l-eccezzjonijiet tal-konvenut** a fol. 20 tal-process fejn eccepixxa:

1. L-ewwel talba tal-atturi ghandha tkun michuda stante li l-incident awtomobilistiku in kwistjoni ma garax htija tal-eccipjent izda gara tort ta' Duncan Cutajar konducenti ta' vettura nru. IAF 423 li minhabba imprudenza, imperizja, negligenza u inosservanza tar-regolamenti fis-sewqan tieghu kien il-kawza unika u determinanti tal-incident meritu ta' din il-kawza.

Kopja Informali ta' Sentenza

2. It-tieni talba ghandha ghalhekk tkun respinta billi fejn jirrigwarda l-eccipjent ma hemmx danni x'jigu likwidati favur l-atturi.

3. Isegwi li anke t-tielet talba ghandha tkun rigettata billi l-eccipjent m'ghandux ikun kundannat ihallas danni lill-attur.

4. In vista tal-premess, l-imsemmi Duncan Cutajar ghandu jigi kjamat fil-kawza.

5. Salvi eccezzjonijiet ohra premissi mill-ligi.

Rat id-digriet a fol. 23 li bih gie msejjah fil-kawza Duncan Cutajar;

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-kjamat in kawza Duncan Cutajar a fol. 49 tal-process fejn eccepixxa:

Illi d-domandi attrici huma nfondati fil-fatt u fid-dritt fil-konfront tal-esponent billi l-incident b'ebda mod ma gara b'xi nuqqas tal-esponent imma tort ta' li speed esagerat li kien ghaddej bih l-attur u tal-konvenut Bartolo kif hu ampjament illustrat mill-iskizz tal-Pulizija.

Salvi eccezzjonijiet ohra.

Rat l-atti kollha tal-kawza u d-dokumenti ezibiti;

Semghet ix-xhieda bil-gurament;

Semghet lill Avukati difensuri jittrattaw:

KONSIDERAZZJONIJIET

Dana l-incident gara B'kara By Pass, B'Kara, qabel tasal ghal Oratorju fil-parti dritta tat-triq, inti u sejjer lejn l-Universita'.

Kopja Informali ta' Sentenza

Kienu involuti fl-incident ziemel bis-serkin, karozza Lada, karozza Fiesta u karozza Renault Megane. Tal-karozza Fiesta mhux parti fil-kawza.

Id-dinamika tal-incident kienet hekk. Is-serkin kien ghaddej fil-*lane* ta' gewwa tat-triq bit-trott (pass imghaggel ta' ragel) u l-Lada warajh. Hin minnhom il-Lada taqbu u kif din qed terga tidhol fuq il-*lane* ta' gewwa quddiem iz-ziemel, issir habta ma karozza Fiesta li kienet fuq il-*lane* ta' barra ghaddejja ghad-dritt. Dak il-hin jinstemma *brake* qawwi u tigi l-karozza Renault li tibqa' diehla fis-serkin u tikkawza l-mewt taz-ziemel.

L-ebda parti mhi qed taghti t-tort ghal l-incident lis-sewwieq taz-ziemel. Dan kien ghaddej ghad-dritt fil-*lane* tieghu. M'hemmx qbil izda jekk meta gara l-incident iz-ziemel sfrattax jew le, izda hu cert li l-incident ma garax ghax sfratta iz-ziemel u jekk sfratta ghamel hekk wara li ntlaqat. Meta habtu l-Lada u l-Fiesta iz-ziemel kien ghadu ghaddej fil-*lane* ta' gewwa ghaddej ghad-dritt.

Wara li qieset il-provi kollha prodotti l-Qorti hi tal-fehma li t-tort principali ghal incident kien tas-sewwieq tal-Lada li qabad u qabez iz-ziemel u biddel il-*lane* tieghu minghajr preavviz u minghajr *proper look out* meta ma kienx *safe* ghaliha li jaghmel hekk ghax kien hemm vetturi ohra fuq il-*lane* ta' barra.

Regola kardinali ta' "*lane discipline*" hija dik li fil-passagg minn "*lane*" ghal-iehor, is-sewwieq m'ghandux jikkaguna "*inconvenience or danger to the other vehicles*. App.Krim. Pul vs Nazz.Frendo 29.9.62. u il-Highway Code Sec 76 "*Before changing direction reduce speed and keep a watch on the traffic behind you by glancing in your mirror.*"

Ghal min ikun ser jibdel id-direzzjoni, l-Highway Code jaghmel dawn ir-rakkomandazzjonijiet:

Nru: 76 *Before changing directions reduce speed and keep watch on the traffic behind you by glancing in your mirror.*

Nru: 79 *When changing direction, you must invariably signal your intention to turn well in advance and make sure that it is safe to do so by looking in your mirror.*

L-Awtur Gibb fil-ktieb tieghu "*Trial of Motor Car Accident Cases*" (Section 101) jghid: "*It is not enough to sound the horn or give some other signal; it is also necessary that such warning be given at the proper time and place. The signal should be given so that it will serve its purpose.*

Hu principju stabilit illi: "*The driver's duty is not confined to making signals; he must see, so far as he can see, that they have been understood and he may be guilty of careless driving if he drives on after making one without so seeing.*" (Ara "*Sorrie vs Robertson*" u "*Pratt vs Bloom.*")

"Min ikun qieghed isuq karozza m'ghandux jaghmel il-manuvra ta' *overtaking* minghajr ma jkun *safe* li ssir dik il-manuvra. Jekk dik il-manuvra ssir barra minn zmienha u b'okkupazzjoni ta' spazju zejzed, dik il-manuvra hija hazina." (*App.Krim Pul vs T.Meilak Vol 33 p4 p 723.*)

Fil-kaz in ezami tal-Lada xehed li ddecieda li jaqbez iz-ziemel. Xeghel l-*indicator*, hares mill-mirja u ra li mhu gej hadd. Hu xehed li hares fil-mera ta' gewwa u ta' barra. Mill mera ta' barra ma rahx traffiku gej... Mill mera ta' barra setgha jara fit-tul.

Illi dika l-parti tat-triq fejn gara l-incident hija ghad-dritt u skond l-istess *driver* tal-Lada hu setgha jara fit-tul ghalhekk hu incomprendibbli kif meta hares ma rahx lill tal-Fiesta li kien magembu fil-*lane* ta' barra ftit lura minnu. Il-posizzjoni tal-Fiesta vicin tal-Lada, tirrizulta mix-xhieda tad-*drivers* tal-Fiesta u tar-Renault. Tal-Lada ma kellux raguni ghaliex ma jarax "*what is in plain view*". Dan ifisser li hu jew ma harisx qabel qabez jew ma harisx sew. Tar-Renault xehed li tal-Lada biddel il-*lane* f'daqqa u minghajr preavviz u minghajr ma xeghel l-*indicator* mentri tal-Fiesta jghid li hu kien tant vicin tal-Lada li ma kienx f'posizzjoni li jara jekk dan kienx xeghel l-*indicator* dak il-hin.

Kopja Informali ta' Sentenza

Jirrizulta li hin minnhom, meta tal-Lada qabez liz-ziemel, spickaw tlieta hdejn xulxin. Iz-ziemel fuq gewwa, tal-Lada fin-nofs u tal-Fiesta fuq il-lemin, imrassas tant li tal-Fiesta laqat ic-*centre strip* biex jevita l-incident. Izda f'dika l-posizzjoni hu ma setghax jevita jolqot il-Lada.

Minhabba l-manuvra inaspettata tal-Lada, tal-Fiesta kellu jibbrekja, jolqot ic-*centre strip* izda xorta ma setghax jevita li jolqot lill Lada. Kieku tal-Lada verament kien rega dahal fuq ix-xellug tieghu l-incident ma kienx isehh.

Il-Qorti ghalhekk tikkonkludi li t-tort kien principalment tal-Lada.

Meta l-Lada u l-Fiesta habtu ma xulxin, huma holqu ostakolu momentanju ghal vetturi li kienu gejjin fl-istess direzzjoni warajhom billi imblokkaw it-triq . Fil-fatt dak il-hin li habtu instemgha *brake* iehor qawwi li kien tar-Renault li sabet dana l-ostakolu quddiemha fit-triq cjoe iz-zewg *lanes* kienu imblokkati. Biex jevita l-incident, tar-Renault, gibed kollox fuq ix-xellug tieghu, zamm *brake* qawwi, laqat il-bankina u spicca fuq is-serkin. Iz-ziemel spicca mgholli fuq il-bonnet tar-Renault u waqa ma l-art u miet. Kienet ir-Renault li dahlet fuq is-serkin u z-ziemel u mhux iz-ziemel li dahal fir-Renault. Ir-Renault dahlet fis-serkin ghax ma kelliex minn fejn tghaddi u sabet it-triq imblokkata.

Il-Qorti trid tara pero' jekk tar-Renault kellux tort ukoll minhabba *self inflicted incapacity* minhabba *speed*.

Jirrizulta li r-Renault kienet ghaddejja fuq il-*lane* ta' barra wara l-Fiesta qabel sar l-incident probabilment bi *speed* bhal tal-Fiesta. Mill-iskizz u mir-ritratti ezibiti jidher li dawn iz-zewg vetturi hallew *brakemarks* twal ta' aktar minn 30 metru l-wiehed u li l-vetturi ma kienux waqfu biss bil-*brake* imma baqghu sejrin wara l-impatt u tar-Renault mhux biss dahal fil-bankina izda ukoll gholla ziemel.

Il-Qorti trid tara ghalhekk jekk kienx hemm kontributorjeta' da parti tal-konvenut (Renault) li attwalment kien laqat u

qatel iz-ziemel. Tal-Fiesta mhux parti fil-kawza kif diga ntqal.

"Il-fatt li sewwieq ikun qed isuq karozza b'velocita' eccedenti li *speed* massimu regolamentari, jekk dan ma jkunx il-kawza determinanti tal-kollizzjoni, huwa m'ghandux jinstab responsabbili lanqas fi grad ta' kontributorjeta' purche li *speed* tieghu ma jkunx dak li jista' jissejjah "sfrenat". (S.Mizzi vs J.Grech 23/3/72 u A.Bartolo vs K.Micallef 16.2.73).

Fil-kaz in ezami l-konvenut halla *brakemarks* ta' 30 metru *plus* habat mal-hajt imbaghad maz-ziemel u gholliet. Skond il-Highway Code vettura ghaddejja bil-75 km/h trid 15 m *thinking distance* u 37.5 *braking distance*; b'*overall stopping distance* ta' 52.5 m. Fil-kaz in ezami l-*brakemarks* kienu 30 metres +. Skond il-Highway Code li *speed limit outside built up area* huwa ta' 80 km/h ghall *motor cars*. B'Kara By Pass ghandha tigi kunsidrata bhala *fast road*, u mhux *built up area*.

Il-konvenut probabilment kien qed oltrepassa li *speed limit* billi l-*brakemarks* kienu oltre il 30 *metres* u barra minn hekk ma waqafx mal l-ewwel mal-habta mal-bankina. Li *speed* ma setghax kien esagerat hafna billi ftit qabel fejn gara l-incident hemm *roundabout* u ghalhekk il-konvenut ma setghax itella hafna *speed*. Inoltre s-sewqan tal-konvenut lanqas ma kien il-kawza determinanti tal-incident li kif diga rajna l-incident gara minhabba l-manuvra inkonsulta tal-Lada.

Izda l-Qorti hi tal-fehma li fic-cirkostanzi partikolari ta' dana l-kaz, u minhabba l-fatturi ambjentali, li *speed* li kien ghaddej bih tar-Renault ma kienx prudenti u kien hemm *self inflicted incapacity* li wasslet biex is-sewqan tieghu kkontribwixxa u aggrava l-incident.

"*Speed* jista jkun eccessiv anke jekk ma jiskorrix il-limiti regolamentari izda jiskorri dawk dettati mill-prudenza u mill-fatturi ambjentali tal-mument." App Krim Pul vs R.Bugeja 30.6.1962.

Il-konvenut kellu quddiemu serkin biz-ziemel fuq ix-xellug tieghu u wara z-ziemel kellu karozza Lada, u ezatt quddiemu fuq l-istess *lane* tieghu karozza ohra ghaddejja bi *speed* bhalu. F'dawn ic-cirkostanzi l-konvenut kellu jsuq bi *speed* tali li jkollu l-vettura taht kontroll ghall xi eventwalita li tista' tingala. Hu kellu jsuq b'mod li jista jwaqqaf il-karozza tempestivament. Il-*brakemarks* li halliet ir-Renault, id-daqqa mal-bankina u fuq iz-ziemel kollha jindikaw li hu ma kienx qed isuq bi *speed* prudenti f'dawk ic-cirkostanzi u minhabba f'hekk ma setghax jirreagixxi tempestivament meta sab l-ostakolu quddiemu. Din is-*self inflicted incapacity* aggravat l-incident.

Ghalhekk il-Qorti tikkonkludi li tar-Renault ikkontribwixxa ghall incident izda t-tort principali ma kienx tieghu izda tal-Lada li kien il *causa causans* ta' l-incident. Tar-Renault ghandu jehel kwart mit-tort billi jahti inqas minn tal-Lada.

DANNI

L-attur xehed li z-ziemel kien tat-trott jigri l-Marsa u kien ghadu kif akkwistah bil-prezz ta' Lm3,500. Oltre is-serkin, li tkisser irreparabilment, kien jiswa Lm350. L-harness jiswa Lm220 u ingabru minnu biss Lm15 u hemm Lm3 tar-RAR. B'kollox id-danni jammontaw ghal Lm4,058.

Dawna l-ammonti ma gewx kontestati.

DECIZJONI

Ghal dawn il-motivi
il-Qorti tiddeciedi
billi tiddikjara lill konvenut responsabbili ghal kwart mit-tort
mentri il- kjamat fil-kawza responsabbli ghal tlett kwarti
mit-tort ghall-incident imsemmi u ghad-danni kollha li
b'rizultat tal-istess sofrew l-atturi;

tillikwida d-danni fl-ammont ta' Lm4,058 kif mitlub;

tikkundanna lill konvenut u lill kjamat fil-kawza jhallsu lill-
atturi l-ammont hekk likwidat skond ir-rispettivi htijiet;

Kopja Informali ta' Sentenza

bl'imghax minn notifika tac-citazzjoni u bl-ispejjez kontra l-konvenut u l-kjamat fil-kawza skond ir-rispettivi rebh u telf.

-----TMIEM-----